
طراحی کامپایلر

استاد درس:

مهران علیدوستنیا

دانشجویان:

علی لامعی رامندی

مریم پایدار اردکانی

ترم پاییز ۱۴۰۲

این پروژه در چند مرحله انجام می شود:

۱. تعریف زبان برنامه نویسی

- نوشتن گرامر زبان

۲. ساختن Scanner

- مشخص کردن توکن های زبان

- نوشتن Lexer مربوط به زبان

۳. ساختن Parser

- بررسی چگونگی قرار گرفتن توکن ها و ساخت AST

۴. بررسی Semantic درخت

۵. تبدیل درخت به زبان میانی llvm

۶. بررسی عملکرد کامپایلر

۱. تعریف زبان برنامه نویسی

این زبان شامل دستورات زیر است:

- دستورات ساده
- تعریف متغیر
- انتساب متغیر
- عملیات ریاضی
- دستورات مرکب
- شرط
- حلقه

با توجه به توضیحاتی که در مورد هر دستور، در صورت پروژه نوشته شده است، گرامر زبان فوق به شکل زیر خواهد بود:

letter : a | ... | z | A | ... | Z

digit : 0 | ... | 9

number : digit digit*

assignOp : -= | /= | *= | += | %= | ^= | =

relop : <= | < | > | >= | == | !=

letdig : (digit | letter)*

Ident : letter letdig

---

program : (varDecl | ifStmt | iterStmt | assignStmt)*

varDecl : int (declWithAssign | declWithoutAssign);

declWithoutAssign : (Ident ,)* Ident

declWithAssign : Ident , declWithAssign , expr

                  | Ident , declWithAssign

                  | Ident assignOp expr

---

ifStmt : if logicalExpr : begin assignList end elifStmt
| if logicalExpr : begin assignList end elifStmt else: begin assignList end
elifStmt : (elif logicalExpr : begin assignList end)*

---

assignList : (assignStmt)*
assignStmt : Ident assignOp expr;
logicalExpr : comparison ((and | or) comparison)*
comparison : expr relop expr | (logicalExpr)
expr : term ((+ | -) term)*
term : factor ((* | / | %) factor)*
factor : final (^ final)*
final : (expr) | Ident | number

---

iterStmt : loopc logicalExpr : begin assignList end

توضیحات:

حروف و علامت‌های آبی رنگ، پایانه‌ها را نشان می‌دهند.

برنامه‌ای که با استفاده از این زبان نوشته می‌شود، می‌تواند شامل ۴ دستور باشد:

۱. دستور تعریف متغیر: با ناپایانه `varDecl` تولید می‌شود.

به منظور تعریف چند متغیر باهم، دو حالت پیش می‌آید:

- همه متغیرها بدون مقدار اولیه تعریف می‌شوند (مانند `int a, b, c;`) که با ناپایانه `declWithoutAssign` تولید می‌شود.

- بعضی از متغیرها مقدار اولیه دارند (مانند `int a, b, c = 2;`) که با ناپایانه `declWithAssign` تولید می‌شوند.

۲. دستور شرط: با ناپایانه `ifStmt` تولید می‌شود.

۳. دستور حلقه: با ناپایانه `iterStmt` تولید می‌شود.

۴. دستور انتساب یک مقدار: با ناپایانه `assignStmt` تولید می‌شود.

عملیات ریاضی با کمک ناپایانه `expr` با رعایت اولویت عملگرها تولید می‌شوند.

۲. ساختن Scanner

زبان تعریف شده دارای انواع توکن زیر می‌باشد:

علامت‌های تک حرفی	علامت‌های دو حرفی	کلمه‌های کلیدی	دیگر علامت‌ها
comma	minus_assign	KW_int	eoi
semicolon	plus_assign	KW_if	unknown
colon	star_assign	KW_elif	ident
plus	slash_assign	KW_else	number
minus	mod_assign	KW_begin	
star	exp_assign	KW_end	
slash	eq	KW_loopc	
mod	neq	KW_and	
exp	gt	KW_or	
l_paren	lt		
r_paren	gte		
assign	lte		

پس از مشخص کردن توکن‌ها در کلاس Token، توابع زیر را پیاده‌سازی می‌کنیم:

- getKind: نوع توکن را برمی‌گرداند.
- getText: خود توکن را برمی‌گرداند.
- is: در صورتی که توکن از جنس داده شده باشد، true برمی‌گرداند.
- isOneOf: اگر جنس توکن یکی از ورودی‌ها باشد، true برمی‌گرداند.

کلاس Lexer نیز شامل توابع زیر است:

- formToken: توکن مورد نظر را می‌سازد.
- next: توکن بعدی را برمی‌گرداند.

بدون در نظر گرفتن white space‌ها، پس از خواندن یک char بررسی می‌شود که کلمه کلیدی، نام متغیر، عدد و یا عملگر می‌باشد تا توکن مربوط به آن را با کمک تابع formToken بسازد.

۳. ساختن Parser

این بخش از کامپایلر در فایل‌های AST.h، Parser.h و Parser.cpp پیاده‌سازی شده است.

کلاس ASTVisitor توابع مورد نیاز برای visit نودها را تعریف می‌کند تا در کلاس InputCheck برای بررسی سمانتیک و در کلاس ToIRVisitor برای ساخت IR متناظر، override شوند.

کلاس AST پایه کلاس‌های موجود برای پیاده‌سازی درخت است. تابع مهمی به نام accept در آن پیاده‌سازی شده است که به ASTVisitorها این اجازه را می‌دهد تا نود مربوطه را visit کنند.

همه نودهای دیگر به طور مستقیم یا غیرمستقیم از کلاس AST ارث‌بری می‌کنند که شامل:

- Program: رأس درخت می‌باشد و تنها یک نمونه از آن ساخته خواهد شد. فرزندان این نود از جنس AST خواهند بود.
- Declaration: برای تعریف متغیر از این نود استفاده می‌شود به طوری که می‌تواند هم زمان چند متغیر را تعریف و مقدار دهی کند. متغیری که برایش مقدار اولیه تعریف نشده باشد، برابر با صفر خواهد بود. این نود فرزندان از جنس Expr و StringRef دارد، که همواره باید تعداد StringRefها از Exprها بیشتر باشد. همچنین این نود از کلاس program ارث‌بری می‌کند.
- Expr: نود پایه برای پیاده‌سازی عبارت‌های ریاضی است.
- Final: کوچکترین نود درخت می‌باشد. می‌تواند شامل number یا ident باشد. این نود از کلاس Expr ارث‌بری می‌کند.
- BinaryOp: این نود یک عملیات ریاضی دو عملوندی را مشخص می‌کند. دارای ۲ فرزند است که عملوندهای چپ و راست را مشخص می‌کنند و هر کدام می‌توانند از جنس Expr باشند. همچنین یک متغیر داخلی برای نوع عملیات نیز دارد. این نود از کلاس Expr ارث‌بری می‌کند.
- Assignment: این نود یک عبارت انتساب را مشخص می‌کند. دارای دو فرزند است که یکی از آنها از جنس Factor می‌باشد تا اسم متغیر را مشخص کند و دیگری از جنس Expr می‌باشد تا مقدار متغیر را مشخص کند. همچنین این نود از کلاس Program ارث‌بری می‌کند.
- Logic: نود پایه برای پیاده‌سازی عبارت‌های منطقی است.

- Comparison: این نود یک عملیات مقایسه‌ای دو عملوندی را مشخص می‌کند. دارای ۲ فرزند است که عملوندهای چپ و راست را مشخص می‌کنند و هر کدام می‌توانند از جنس Expr باشند. همچنین یک متغیر داخلی برای نوع عملیات نیز دارد. این نود از کلاس Logic ارث‌بری می‌کند.
- LogicalExpr: یک عبارت منطقی را تشکیل می‌دهد که شامل دو فرزند از جنس Logic است و میان آن‌ها And یا Or قرار دارد. این نود از کلاس Logic ارث‌بری می‌کند.
- IfStmt: این نود دستور شرط را پیاده‌سازی می‌کند و از Program ارث‌بری می‌کند. فرزندان آن:
  - Cond: عبارت منطقی مشخص کننده شرط را در خود ذخیره می‌کند. بنابراین از جنس Logic است.
  - ifAssignments: وکتوری حاوی Assignment‌های بلاک if
  - elseAssignments: وکتوری حاوی Assignment‌های بلاک else
  - elifStmts: وکتوری حاوی elifStmt‌ها
  - elifStmt: همانند نود IfStmt است با این تفاوت که بلاک else ندارد.
- IterStmt: پیاده‌سازی حلقه به عهده این نود است که از Program ارث‌بری می‌کند. فرزندان آن:
  - Cond: عبارت منطقی مشخص کننده شرط را در خود ذخیره می‌کند. بنابراین از جنس Logic است.
  - assignments: وکتوری حاوی Assignment‌های بلاک loop

parser با توجه به ورودی خود، که از lexer دریافت کرده است، درخت مربوط به آن را می‌سازد. به این طریق که از نود Program شروع به پارس می‌کند و تمام فرزندان آن را نیز به طور بازگشتی با توجه به قواعد زبان پارس می‌کند. اگر مشکلی در ساخت نودهای درخت وجود داشت به معنی Syntax error است و آن را به کاربر اعلام می‌کند.

۴. بررسی Semantic درخت

این بخش از کامپایلر در فایل‌های Sema.h و Sema.cpp پیاده‌سازی شده‌است. پس از ساخت درخت لازم است به بررسی درستی معنایی ورودی پرداخت. برای این کار نودهایی که امکان دارد در آن‌ها اشتباهات منطقی رخ دهد بررسی می‌شود و بقیه نودها نیز فرزندان خود را فراخوانی می‌کنند. اشتباهات منطقی محتمل در زبان عبارتند از:

۱. استفاده از متغیر قبل از تعریف آن:

برای بررسی متغیرها نیاز است متغیرهای تاکنون تعریف شده را در حافظه ذخیره کنیم. به همین دلیل یک StringSet تعریف می‌کنیم. هر متغیری که در نود Assignment به کار برده می‌شود را در صورت عدم وجود در StringSet، غیرمجاز شمرده و Semantic error رخ خواهد داد.

۲. تعریف متغیر با نام تکراری:

هنگام تعریف یک متغیر در نود Declaration نام آن را در StringSet گفته شده سرچ می‌کنیم. در صورت وجود، تعریف دوباره آن غیر مجاز بوده و در غیر این صورت آن را به StringSet اضافه می‌کنیم.

۳. تقسیم بر صفر:

در نود BinaryOp و Assignment هنگام استفاده از عملگرهای %، /، و / = و % = عملوند سمت راست را چک می‌کنیم تا در صورت وجود مقدار صفر خطا رخ دهد.

۵. تبدیل درخت به زبان میانی llvm

این بخش از کد در فایل‌های `CodeGen.h` و `CodeGen.cpp` پیاده‌سازی شده‌است. در این بخش درخت AST به کمک `ToIRVisitor` پیمایش می‌شود و برای هر نود IR متناظر آن ایجاد می‌شود:

- ابتدا نود `Program`، ویزیت را برای فرزندانش `accept` می‌کند تا IR آن‌ها ساخته شود.
- در نود `Declaration` به وسیله تابع `CreateAlloca` برای تایپ `Int32Ty` یک حافظه اختصاص می‌ابد و پوینتر آن را `nameMap` ذخیره می‌کنیم. در صورت وجود مقدار اولیه برای متغیرها، به وسیله تابع `CreateStore` آن را در حافظه تازه تخصیص داده شده، ذخیره می‌کنیم.
- در نود `Assignment` مانند مقداردهی اولیه در `Declaration`، مقدار انتساب در حافظه ذخیره می‌شود. همچنین با فراخوانی تابع `gsm_write` مقداری که در متغیر ذخیره می‌شود، چاپ می‌شود تا درستی عملکرد کامپایلر بررسی شود.
- در نود `BinaryOp` عملوندها را بازیابی کرده و سپس با استفاده از `switch case` عملگر میان آن‌ها تشخیص داده خواهد شد تا `instruction` مورد نظر در IR ساخته شود.
پیاده‌سازی توان با استفاده از ضرب صورت گرفته است.
- اگر نود `Final` از جنس عدد باشد، به وسیله تابع `ConstantInt` مقدار ثابت متناظر با آن ساخته و برگردانده می‌شود. در صورتی که `Final` از جنس `ident` باشد، مقدار `Value` آن را، به وسیله تابع `CreateLoad` از `nameMap` بازیابی کرده و برگردانده می‌شود.
- در نود `LogicalExpr` عملوندها را بازیابی کرده و سپس با استفاده از `switch case` عملگر میان آن‌ها تشخیص داده خواهد شد تا `instruction` مورد نظر در IR ساخته شود.
- در نود `Comparison` نیز عملگرهای مقایسه‌ای تشخیص داده خواهد شد.
- برای پیاده‌سازی `IfStmt` به ازای بلاک‌های `if`، `elif`، `else` بیسیک بلاک‌های متفاوتی ساخته می‌شود و برای هرکدام یک لیبل گذاشته می‌شود تا در صورت برقراری `Cond` ها به لیبل مربوطه `jump` کند.
- در نود `IterStmt` به ازای بلاک `لوپ` و `Cond` بیسیک بلاک ساخته می‌شود و لیبل مخصوص خود را می‌گیرند تا در انتهای `لوپ` به `Cond` برگردد و مسیر ادامه برنامه را مشخص کند.

۶. بررسی عملکرد کامپایلر

ابتدا با ران کردن فایل build.sh، پروژه را build می‌کنیم. سپس کدی که می‌خواهیم کامپایل کنیم را در فایل input.txt قرار می‌دهیم. در آخر با ران کردن فایل run.sh خروجی را دریافت می‌کنیم.

Input:

```
int a, b, c, d, e;
a = 1+2^4+3*3;
b = 3*3+2^4+1;
c = 2^4+3*3+1;
d = 2^(4+3)*3+1;
e = 2^4+3*(3+1);
```

Output:

```
ali@vostro:~/Desktop/Compiler/Compiler-Project-main$ ./run.sh
The result is: 26
The result is: 26
The result is: 26
The result is: 385
The result is: 28
```

```
; ModuleID = 'simple-compiler'
source_filename = "simple-compiler"

declare void @gsm_write(i32)

define i32 @main(i32 %0, i8** %1) {
entry:
  %2 = alloca i32, align 4
  store i32 0, i32* %2, align 4
  %3 = alloca i32, align 4
  store i32 0, i32* %3, align 4
  %4 = alloca i32, align 4
  store i32 0, i32* %4, align 4
  %5 = alloca i32, align 4
  store i32 0, i32* %5, align 4
  %6 = alloca i32, align 4
  store i32 0, i32* %6, align 4
  %7 = load i32, i32* %2, align 4
  store i32 26, i32* %2, align 4
  call void @gsm_write(i32 26)
  %8 = load i32, i32* %3, align 4
  store i32 26, i32* %3, align 4
  call void @gsm_write(i32 26)
  %9 = load i32, i32* %4, align 4
  store i32 26, i32* %4, align 4
  call void @gsm_write(i32 26)
  %10 = load i32, i32* %5, align 4
  store i32 385, i32* %5, align 4
  call void @gsm_write(i32 385)
  %11 = load i32, i32* %6, align 4
  store i32 28, i32* %6, align 4
  call void @gsm_write(i32 28)
  ret i32 0
}
```

Input:

```
int a, b = 10;
if a % 3 == 0: begin
    b = 10;
end
elif a % 3 == 1: begin
    b = 20;
end
else: begin
    b = 30;
end
```

Output:

```
ali@vostro:~/Desktop/Compiler/Compiler-Project-main$ ./run.sh
The result is: 20
```

```
; ModuleID = 'simple-compiler'
source_filename = "simple-compiler"

declare void @gsm_write(i32)

define i32 @main(i32 %0, i8** %1) {
entry:
    %2 = alloca i32, align 4
    store i32 10, i32* %2, align 4
    %3 = alloca i32, align 4
    store i32 0, i32* %3, align 4
    br label %if.cond

if.cond:                                     ; preds = %entry
    %4 = load i32, i32* %2, align 4
    %5 = srem i32 %4, 3
    %6 = icmp eq i32 %5, 0
    br i1 %6, label %if.body, label %elif.cond

if.body:                                     ; preds = %if.cond
    %7 = load i32, i32* %3, align 4
    store i32 10, i32* %3, align 4
    call void @gsm_write(i32 10)
    br label %after.if

after.if:                                    ; preds = %else.body, %elif.body, %if.body
    ret i32 0

elif.cond:                                   ; preds = %if.cond
    %8 = load i32, i32* %2, align 4
    %9 = srem i32 %8, 3
    %10 = icmp eq i32 %9, 1
    br i1 %10, label %elif.body, label %else.body
```

```

elif.body:                                ; preds = %elif.cond
    %11 = load i32, i32* %3, align 4
    store i32 20, i32* %3, align 4
    call void @gsm_write(i32 20)
    br label %after.if

else.body:                                ; preds = %elif.cond
    %12 = load i32, i32* %3, align 4
    store i32 30, i32* %3, align 4
    call void @gsm_write(i32 30)
    br label %after.if
}

```

Input:

```

int i = 0;
loopc i < 5: begin
    i += 1;
end

```

Output:

```

ali@vostro:~/Desktop/Compiler/Compiler-Project-main$ ./run.sh
The result is: 1
The result is: 2
The result is: 3
The result is: 4
The result is: 5

```

```

; ModuleID = 'simple-compiler'
source_filename = "simple-compiler"

declare void @gsm_write(i32)

define i32 @main(i32 %0, i8** %1) {
entry:
    %2 = allocate i32, align 4
    store i32 0, i32* %2, align 4
    br label %loopc.cond

loopc.cond:                                ; preds = %loopc.body, %entry
    %3 = load i32, i32* %2, align 4
    %4 = icmp slt i32 %3, 5
    br i1 %4, label %loopc.body, label %after.loopc

loopc.body:                                ; preds = %loopc.cond
    %5 = load i32, i32* %2, align 4
    %6 = add nsw i32 %5, 1
    store i32 %6, i32* %2, align 4
    call void @gsm_write(i32 %6)
    br label %loopc.cond

after.loopc:                                ; preds = %loopc.cond
    ret i32 0
}

```

Input:

```
int a, b, c, result = 1, 10, 3;
if a == 1 and b < 10: begin
    result = 0;
end
elif b != 10 or a >= 2: begin
    result = 1;
end
elif b % c == a and a + c == 4 and b <= 10: begin
    result = 2;
end
else: begin
    result = 3;
end
```

```
; ModuleID = 'simple-compiler'
source_filename = "simple-compiler"

declare void @gsm_write(i32)

define i32 @main(i32 %0, i8** %1) {
entry:
    %2 = alloca i32, align 4
    store i32 1, i32* %2, align 4
    %3 = alloca i32, align 4
    store i32 10, i32* %3, align 4
    %4 = alloca i32, align 4
    store i32 3, i32* %4, align 4
    %5 = alloca i32, align 4
    store i32 0, i32* %5, align 4
    br label %if.cond

if.cond:                                     ; preds = %entry
    %6 = load i32, i32* %2, align 4
    %7 = icmp eq i32 %6, 1
    %8 = load i32, i32* %3, align 4
    %9 = icmp slt i32 %8, 10
    %10 = and i1 %7, %9
    br i1 %10, label %if.body, label %elif.cond

if.body:                                     ; preds = %if.cond
    %11 = load i32, i32* %5, align 4
    store i32 0, i32* %5, align 4
    call void @gsm_write(i32 0)
    br label %after.if

after.if:                                    ; preds = %else.body, %elif.body2, %elif.body, %if.body
    ret i32 0

elif.cond:                                   ; preds = %if.cond
    %12 = load i32, i32* %3, align 4
    %13 = icmp ne i32 %12, 10
```

```

%14 = load i32, i32* %2, align 4
%15 = icmp sge i32 %14, 2
%16 = or i1 %13, %15
br i1 %16, label %elif.body, label %elif.cond1

elif.body:                                     ; preds = %elif.cond
%17 = load i32, i32* %5, align 4
store i32 1, i32* %5, align 4
call void @gsm_write(i32 1)
br label %after.if

elif.cond1:                                   ; preds = %elif.cond
%18 = load i32, i32* %3, align 4
%19 = load i32, i32* %4, align 4
%20 = srem i32 %18, %19
%21 = load i32, i32* %2, align 4
%22 = icmp eq i32 %20, %21
%23 = load i32, i32* %2, align 4
%24 = load i32, i32* %4, align 4
%25 = add nsw i32 %23, %24
%26 = icmp eq i32 %25, 4
%27 = and i1 %22, %26
%28 = load i32, i32* %3, align 4
%29 = icmp sle i32 %28, 10
%30 = and i1 %27, %29
br i1 %30, label %elif.body2, label %else.body

elif.body2:                                   ; preds = %elif.cond1
%31 = load i32, i32* %5, align 4
store i32 2, i32* %5, align 4
call void @gsm_write(i32 2)
br label %after.if

else.body:                                    ; preds = %elif.cond1
%32 = load i32, i32* %5, align 4
store i32 3, i32* %5, align 4
call void @gsm_write(i32 3)
br label %after.if
}

```

Output:

```

ali@vostro:~/Desktop/Compiler/Compiler-Project-main$ ./run.sh
The result is: 2

```